

Izvirni znanstveni članek/Article (1.01)

Bogoslovni vestnik/Theological Quarterly 82 (2022) 1, 45—53

Besedilo prejeto/Received:02/2021; sprejeto/Accepted:10/2021

UDK/UDC: 378.6:2(497.4Ljubljana)“19“

DOI: 10.34291/BV2022/01/Kolar

© 2022 Kolar, CC BY 4.0

Bogdan Kolar

»Ni normalno, da na Teološki fakulteti predavajo tuji državljani«

»It Is not Normal That Foreign Citizens Teach at the Faculty of Theology«

Povzetek: Okoli leta 1970 se je na Teološki fakulteti začela kazati stiska zaradi pomanjkanja učiteljev določenih teoloških predmetov. Ker v predhodnih letih specialistični študij v tujini ni bil mogoč, ni bila mogoča niti redna menjava generacij. Pomanjkanje učiteljev se je najbolj kazalo pri bibličnih vedah, saj je bil študij tega področja mogoč samo na ustreznih specializiranih šolah in inštitutih v tujini. Da bi problem rešili, so se veliki kancler nadškof Jožef Pogačnik, vodstvo fakultete in posamezni učitelji zavzemali, da bi vsaj občasno kot predavatelji na fakulteti gostovali uveljavljeni slovenski biblicisti iz tujine. Politične razmere temu niso bile naklonjene, zato ni bilo mogoče dobiti vseh potrebnih soglasij. To je preprečilo, da bi ugledna slovenska biblicista Alojzij M. Ambrožič in Jože Plevnik, ki sta delovala na univerzi v Torontu, postala učitelja na fakulteti v Ljubljani.

Ključne besede: Teološka fakulteta, učitelji, biblične vede, Jože Plevnik (1928–2010), Alojzij M. Ambrožič (1930–2011)

Abstract: A lack of teachers of certain theological subjects showed at the Faculty of Theology in Ljubljana in the early seventies. Because of the impossibility to specialise abroad in the previous years, a regular change of generations was not possible. A particular lack of teachers was felt by the Biblical sciences since specialisation in that field was possible only in specialised schools and institutes outside Slovenia. In order to cope with the question, the Grand Chancellor Archbishop Jožef Pogačnik, the leadership of the Faculty, and different teachers suggested inviting, at least temporarily, as teachers well-known Slovenian Biblical scholars from abroad. The political situation was not in favour of such a solution and it prevented obtaining the necessary permissions. Therefore, two known biblicists of the Slovenian background teaching in Toronto, Ontario, Canada, Jože Plevnik and Alojzij M. Ambrožič, did not become Faculty members.

Keywords: Faculty of Theology, teachers, Biblical sciences, Jože Plevnik (1928–2010), Alojzij M. Ambrožič (1930–2011)

1. Uvod

Konec šestdesetih in v začetku sedemdesetih let preteklega stoletja je v učiteljskem zboru Teološke fakultete prišlo do menjave generacij. Svoje življenjsko poslanstvo so zaključevali učitelji, ki so na fakulteti delovali že pred drugo svetovno vojno ali celo od vsega začetka ljubljanske univerze. Zato se je začelo kazati pomanjkanje učiteljev. Pri katedrah se je to najbolj čutilo v biblični skupini. Razlogi seveda niso bili samo v vodstvu fakultete. Glavni razlog so bile nenormalne razmere v slovenski družbi, ki ni omogočala, da bi študentje teologije v letih po koncu druge svetovne vojne lahko odhajali na specialistični študij v tujino (kar pa je bilo omogočeno študentom iz družin, ki za politično oblast niso bile vprašljive). Šele od sredine šestdesetih let so se ponovno pokazale možnosti, da so škofje študente, ki so se pripravljali na učiteljsko delo na Teološki fakulteti, lahko začeli pošiljati v tujino (leta 1965 so na nadaljnji študij v Rim odšli trije prihodnji učitelji na fakulteti: na Papeški biblični inštitut France Rozman; na Vzhodni inštitut dr. France Perko in na Lateransko univerzo Rafko Valenčič).

2. Učiteljski zbor fakultete po koncilu

Po drugi svetovni vojni so bili na Teološki fakulteti štirje učitelji bibličnih predmetov: za staro zavezo dr. Matija Slavič (rojen 1877, umrl 1958) in dr. Jakob Aleksič (rojen 1897, honorarni predavatelj 1947, 1952 izredni, 1967 redni profesor), za novo zavezo dr. Andrej Snoj (rojen 1886, umrl 1962) in dr. Stanko Cajnkar (rojen 1900, izredni profesor 1947, umrl 1977). Po smrti dr. M. Slaviča in dr. A. Snoja sta pri biblični katedri ostala samo še dva profesorja: za staro zavezo dr. J. Aleksič in za novo zavezo dr. S. Cajnkar. Kot honorarni predavatelj je leta 1968 začel sodelovati dr. France Rozman (v Rimu je biblične vede študiral od 1965 do 1967) (Rozman 1990, 54–55). Vendar je bilo čutiti potrebo po dodatnih učnih močeh, kajti razmere na fakulteti so narekovale več predavanj, seminarjev, vaj in mentorstev. Zaradi velikega napredka bibličnih ved so bili uvedeni nekateri novi predmeti. Čeprav so se takrat za učitelje bibličnih ved pripravljali trije slovenski duhovniki (Jože Krašovec, Marijan Peklaj, Jurij Bizjak), je bilo z njihovo vključitvijo v učiteljski zbor vendarle mogoče računati šele od sredine sedemdesetih let dalje. Vsaj za nekaj let je bilo torej treba najti začasno rešitev. Kot najbolj realistična se je kazala možnost, da bi del predavanj prevzela takrat že poznana slovenska biblicista, ki sta predavala na Teološki fakulteti Univerze v Torontu – jezuit dr. Jože Plevnik in duhovnik torontske nadškofije dr. Alojzij M. Ambrožič. Računali so na možnost, da bi en semester predavala v Torontu in en semester v Ljubljani. Nad takšno rešitvijo je bil navdušen veliki kancler Teološke fakultete dr. Jožef Pogačnik in tudi vodstvo fakultete. Znanstveni svet fakultete je o tem večkrat razpravljal že v letu 1971 in slednjič napravil korake, ki bi do takšne rešitve lahko pripeljali. Ker pa je pri odločitvah o učiteljih na Teološki fakulteti svojo besedo imela tudi Komisija Republike Slovenije za verska vprašanja, je bilo treba najprej pridobiti njeno mnenje in nato soglasje. To je jasno kazalo, da je bila Teološka fakulteta po letu 1952, ko je bila izključena iz javnega šolskega sistema, samo navidezno zasebna in neodvisna šola

Katoliške cerkve v Sloveniji; pomemben vpliv pri sprejemanju kadrovskih odločitev je v vsakem primeru imela omenjena komisija. Ta je na podlagi pregleda osebne in družinske zgodovine kandidatov, še posebej glede njihovega ravnanja v času druge svetovne vojne in odnosa do nove oblasti po vojni, odločala o njihovi primernosti in politični sprejemljivosti – ne pa strokovnosti.

3. Kanadska bibličista

Med člani slovenske skupnosti v Torontu in njegovi okolici, kjer je po drugi svetovni vojni našla dom močna skupina zavednih Slovencev, sta bili ustanovljeni dve narodnostni župniji: župnija Marije Pomagaj (1954) in župnija Marije Brezmadežne (1961); obe so organizirali in nato vodili duhovniki iz skupnosti Misijonske družbe (lazaristi). Razgibano življenje v okviru župnij in mnogih organizacij je pripomoglo, da so iz slovenskih družin izšli nekateri duhovni poklici. Vključili so se v torontsko nadškofijo ali v posamezne redovne skupnosti.

Jože Plevnik je bil rojen v Ljubljani 18. decembra 1928. Maja 1945 je s sorodniki zapustil Slovenijo in tri leta preživel v begunskih taboriščih v Avstriji: v Št. Vidu na Glini, v Kellerbergu pri Beljaku, v Špitalu na Dravi in v Peggetzu pri Lienzu. Njegov starejši brat je bil vrnjen v Slovenijo in je umrl nasilne smrti. J. Plevnik je imel možnost obiskovati slovensko taboriščno gimnazijo. Junija 1948 je odšel v Kanado in moral sprejeti delo, kot so ga vsi priseljenci: delal je na farmi v provinci Nova Scotia. V Halifaxu je nato obiskoval Jezuitski kolegij in septembra 1950 vstopil v jezuitski noviciat v Guelphu, Ontario. Ko je postal član skupnosti, se je posvetil študiju klasičnih jezikov (grščine in latinščine) in se nato preselil v Toronto, kjer je študiral filozofijo (1954–1957). Bil je učitelj na gimnaziji Champion College v Regini na zahodu Kanade. Duhovniško posvečenje je prejel po študiju teologije leta 1964 v Torontu (Jakopič 1964). Leta 1966 je začel študij bibličnih ved v Würzburgu v Nemčiji in leta 1971 zagovarjal doktorsko delo iz Pavlove teologije pri prof. Rudolfu Schnackenburgu („The Parousia of the Lord According to the Letters of Paul: an Exegetical and Theological Investigation“). Po vrnitvi v Toronto je postal učitelj na jezuitski teološki šoli Regis College, ki je bila del torontske teološke fakultete in s tem torontske univerze. Predaval je predvsem o Novi zavezi, zlasti evangelijih in Pavlovih pismih. Po letu 1984 je bil vodja višjih programov (Advanced Degree Studies). Ob vrsti člankov v specializiranih znanstvenih revijah (*The Catholic Biblical Quarterly*, *Biblica*, *The Way*) je izdal osem knjig, od katerih so bile nekatere prevedene v slovenščino; izdal jih je župnijski urad Ljubljana-Dravljje (Umril je jezuit dr. Jože Plevnik 2010, 19). Njegovo življenje in delo je celovito predstavil prof. dr. Maksimilijan Matjaž (2010, 663–665).

Dr. J. Plevnik je bil povezan s slovensko skupnostjo v Torontu in se je udeleževal različnih prireditev, ki sta jih pripravljali obe slovenski župniji. Napisal je vrsto prišpevkov za slovensko revijo *Božja beseda*, ki izhaja v Torontu. Po upokojitvi je večkrat nadomeščal slovenskega župnika v cerkvi Marije Pomagaj. Umril je 4. junija 2010 v Rene Goupil House, Pickering, Ontario (Umril je jezuit dr. Jože Plevnik 2010, 167).

Alojzij Ambrožič je Slovenijo z družino zapustil maja 1945 kot petnajstletni fant. Rojen je bil 27. januarja 1930 v Gaberju pri Dobrovi. V begunskih taboriščih na Koroškem Peggetz in Špital na Dravi je obiskoval gimnazijo in leta 1948 maturiral. Septembra istega leta se je družina izselila v Kanado in si našla dom v bližini Toronta. Filozofijo in teologijo je študiral kot bogoslovec torontske nadškofije v kraju Scarborough pri Torontu; junija 1955 je bil posvečen v duhovnika. Kot duhovnik je služboval v več župnijah in bil učitelj v semenišču sv. Avguština v Torontu. Specialistični teološki in biblični študij je opravil v Rimu na Papeškem bibličnem inštitutu (1957–1960) in v Nemčiji na univerzi v Würzburgu (1967–1970). Mentor pri doktorskem delu s področja Markovega evangelija („St. Mark’s Concept of the Kingdom of God: a Redaction-Critical Study of the References to the Kingdom of God in the Second Gospel“, Würzburg 1970) mu je bil prav tako prof. Rudolf Schnackenburg. Po vrnitvi v Toronto je postal redni učitelj bibličnih predmetov Nove zaveze na torontski teološki fakulteti. Bil je tudi ravnatelj semenišča in član številnih škofijskih delovnih teles.

Alojzij Ambrožič je marca 1976 postal torontski pomožni škof in deset let kasneje nadškof koadjutor s pravico nasledstva. Februarja 1998 je bil imenovan za kardinala. Umrli je 26. avgusta 2011 v Torontu. S strokovnimi prispevki se je oglašal v različnih teoloških in pastoralnih revijah. Redno je sodeloval pri reviji *Božja beseda*, ki jo v Torontu izdajajo slovenski člani Misijonske družbe. Več njegovih knjig je bilo objavljenih v slovenskem jeziku. Bil je poznan pridigar na duhovnih vajah in predavatelj na različnih srečanjih, tudi v Sloveniji in slovenskem zamejstvu. Bil je sodelavec in član uredništva *Celovškega zvona*, novembra 1991 mu je torontska univerza podelila častni doktorat (Kolar 2015, 597–617). V zgodovino Katoliške cerkve v Kanadi in nasploh kanadske družbe se je zapisal predvsem kot voditelj največje nadškofije v državi – in kot izjemen poznavalec pastoralnega dela med priseljenskimi skupnostmi.

4. Moledovanje za dovoljenje

O možnosti, da bi profesorja Jože Plevnik in Alojzij Ambrožič občasno prevzela predavanja na Teološki fakulteti v Ljubljani, je najprej razpravljal Fakultetni svet, ki je v tistem času usklajeval vse dejavnosti fakultete. Prve razprave o takšnem načinu iskanja učiteljev za biblične predmete so bile ob koncu prvega semestra študijskega leta 1971/72, ko so se začele priprave na naslednje študijsko leto. Decembra 1971 se je med učitelji fakultete izoblikovala ideja, da bi k sodelovanju povabili omenjena učitelja – in da bi predavala menjaje v Ljubljani in v Torontu (ATF, fasc. 9, spisi). Po naročilu Fakultetnega sveta je dekan prof. dr. Marijan Smolik na Komisijo za verska vprašanja v začetku februarja 1972 naslovil informacijo o sklepu in prosil komisijo za mnenje. Ker je bil predsednik komisije Pavle Bojc odsoten, sta dekana 11. februarja sprejela njegova sodelavca Sergij Pelhan in Franek Sladič. V zabeležki srečanja beremo:

»Predložil je osnovne podatke za dva slovenska duhovnika, ki trenutno bivata v Kanadi, Lojzeta Ambrožiča in Jožeta Plevnika, s prošnjo, da bi komisija pregledala njuno zadržanje v polpretekli dobi, ker ju namerava fakulteta spričo pomanjkanja predavateljev za bibliografijo pritegniti za predavatelja. Prihajala bi za pol leta v Jugoslavijo predavat; izmenoma vsako leto drug, začela pa bi predvidoma februarja meseca 1973.« (AS 1211, KOVS, šk. 141, Predlog za odobritev namestitve dveh predavateljev bibliografije na TF; zabeležka dne 11. 2. 1972)

Dekan dr. Smolik je uradnika komisije spomnil, da se je o možnosti vključitve omenjenih učiteljev v fakultetno delo na komisiji pogovarjal že veliki kancler nadškof dr. Jožef Pogačnik in da takšno idejo podpira. Iz iste zabeležke izvemo še, da je dekan dr. Smolik zatrdil, da imenovana zaradi mladosti medokupacijsko nista kompromitirana, da se tudi v inozemstvu nista politično udejstvovala – ni pa vedel pojasniti, ali imata urejene odnose glede državljanstva oziroma čigava državljana sploh sta. Sklep je bil: »Dogovorili smo se, da bo komisija imenovana preverila približno v roku 1 do 2 mesecev in seznanila g. dekana.« (AS 1211, KOVS, šk. 141, Predlog za odobritev namestitve dveh predavateljev bibliografije na TF; zabeležka dne 11. 2. 1972)

15. junija 1972, ko so na fakulteti že pripravljali seznam predavanj za naslednje študijsko leto in določali predavatelje za posamezne predmete, se je dekan dr. Smolik ponovno oglašil na komisiji, da bi izvedel za ugotovitve. Takrat sta ga sprejela predsednik Komisije Pavle Bojc in njegov svetovalec Sergij Pelhan:

»Dr. Smolika smo obvestili, da smo zadevo v zvezi s slovenskima duhovnikoma, ki bivata v Kanadi (Lojze Ambrožič in Jože Plevnik) proučili, vendar trenutno ne kaže, da je problem rešljiv. Gre namreč za to, da bi lahko opravljala vsak po en semester predavanje biblicistike na teološki fakulteti. Zadržek je v tem, da je Ambrožiču bilo odvzeto državljanstvo, medtem ko Jože Plevnik po naših informacijah to vprašanje nima urejeno.«

V nadaljevanju zabeležka dodaja:

»Dr. Smolik je obvestilo vzel na znanje, češ bomo pač morali problem predavateljev rešiti kako drugače. Obenem je dejal, da bo imenovana obvestil o stanju in naši informaciji.« (AS 1211, šk. 141, zabeležka o razgovoru z dekanom Teološke fakultete dr. M. Smolikom dne 15. 6. 1972)

Dekan dr. Smolik je tako dobil odgovor, da je bilo dr. Ambrožiču slovensko državljanstvo odvzeto leta 1962.¹ Na drugi junijski seji Fakultetnega sveta 28. junija

¹ Glede na informacije, s katerimi razpolagamo v tem trenutku, je povsem mogoče, da je bilo leta 1962 državljanstvo odvzeto Alojziju Ambrožiču starejšemu, to je očetu – in ne duhovniku Alojziju Ambrožiču. Oba sta živela v Torontu in bila kanadska državljana. V nekaterih dokumentih se kot leto odvzema državljanstva Alojziju Ambrožiču ml. omenja tudi leto 1973. Dokler ne bodo dostopni ustrezni arhivski fondi, tega ne bo mogoče preveriti. Poizvedovanje na Ministrstvu za notranje zadeve Republike Slovenije, kjer še vedno hranijo vso dokumentacijo, povezano z odvzemanjem državljanstva, ali bi bilo mogoče preveriti leto odvzema državljanstva in pravno podlago za takšno odločitev, je bilo zaman. V

1972 je dekan dr. Smolik člane sveta obvestil: »Verska komisija oziroma Sekretariat za notranje zadeve je sporočil, da dr. Plevnik in dr. Ambrožič ne moreta predavati na naši fakulteti, ker sta kanadska državljana.« (ATF, seje fakultetnega sveta, fasc. 5) Potem ko sta prejela odgovor iz Ljubljane, sta se očitno posvetovala in do ravnanja slovenskih oblasti zavzela skupno stališče – avgusta 1972 je dr. Plevnik dekanu dr. Smoliku sporočil, da se kanadskemu državljanstvu zaradi slovenskih oblasti nimata namena odpovedati in da bo treba v prihodnje ravnati skladno s tem (ATF, spisi, fasc. 45).

Iz ohranjenih dokumentov je razvidno, da se je vodstvo fakultete v nadaljevanju odločilo vztrajati pri pridobivanju dovoljenj za predavanje le za dr. Plevnika, kajti na dr. Ambrožiča, ki je med tem v torontski nadškofiji prevzel vrsto nalog, ni bilo mogoče več misliti (od 1971 do 1975 je bil akademski dekan v semenišču sv. Avguščina in v tej vlogi cel semester ne bi mogel manjkati; postal je član več nadškofijskih struktur in bil vpet v vodenje nadškofije). Ker fakulteti drugačne rešitve očitno ni uspelo najti, so skušali dobiti soglasje vsaj za to, da bi dr. Plevnik lahko predaval na fakulteti le občasno – tako da bi imel sklop predavanj, za kar odpoved kanadskemu državljanstvu (po mnenju vodstva fakultete) ne bi bila potrebna. Konec oktobra 1972 so na Komisijo za verska vprašanja poslali pršnjo:

»Fakultetni svet Teološke fakultete v Ljubljani je sklenil povabiti kot gosta predavatelja – specialista dr. Jožeta Plevnika iz Kanade, da bi slušateljem naše fakultete odpredaval ciklus izrednih predavanj o sv. pismu nove zaveze. Ta predavanja bi prišla v program v letnem semestru štud. leta 1972/73, to je od marca do maja 1973. Ker je imenovani sicer Slovenec po rodu, pa kanadski državljan, prosi Teološka fakulteta za dovoljenje, da bo dr. Plevnik lahko predaval na naši fakulteti.« (ATF, fasc. 45, dopis št. 332/72 z dne 31. oktobra 1972)

Hkrati sta se na komisiji oglasila dekan dr. Marijan Smolik in prodekan dr. Franc Rode. Na strani komisije sta pogovoru prisostvovala njen predsednik Pavle Bojc in svetovalec Drago Ščernjavič (AS 1211, KOVS, Zabeležka o razgovoru z dekanom in prodekanom Teološke fakultete z dne 31. 10. 1972). Dekan in prodekan sta pojasnila, da fakulteta predavatelja za biblične vede nove zaveze nujno potrebuje in da je dr. Plevnik ugleden kanadski jezuitski predavatelj na torontski teološki fakulteti. »Oba jamčita za njegovo korektnost in prepričana sta, da jim ne bo delal težav, kar je tudi v interesu fakultete, ker je tip človeka, ki je zaprt vase in nima stikov z emigracijo.« Nadaljevanje pogovora ni prineslo pričakovanega rezultata:

»Povedano jim je bilo, da sicer ni normalno, da predavajo na fakulteti tuji državljani in da bi se Plevnik kljub iznešenim argumentom lahko odrekel kanadskega državljanstva in sprejel naše. Tako bi po normalnem postopku verjetno dobil namestitvev na fakulteti. Ker pa tega noče storiti, je vezan na

skladu s 35. členom Zakona o državljanstvu bi namreč moral za takšno poizvedovanje imeti privoljenje obeh pokojnih profesorjev, česar mi ni uspelo pridobiti. Znanstvenoraziskovalni namen za pridobitev takšnega podatka ni ustrezna pravna podlaga.

posebno dovoljenje, ki mu ga lahko izda le organ, ki je pristojen za tako dovoljenje.« (AS 1211, KOVS, Zabeleška o razgovoru z dekanom in prodekanom Teološke fakultete z dne 31. 10. 1972)

Usmerjevalka celotnega postopka in predlagateljica odločitev je bila torej komisija.

Pokazalo se je, da je glavna ovira dejstvo, da je dr. Plevnik prihajal iz slovenskih izseljenskih vrst, kar je v tistem času bilo za slovensko politiko zelo težko – ali sploh ne – sprejemljivo. Slovenska politična emigracija je bila namreč enačena s sovražniki države in družbene ureditve v Jugoslaviji. Zato tudi zaključna trditev v zapisniku omenjenega srečanja: »Problematiko emigracije smo povezali s Plevnikom in jim dali vedeti, da naj take stvari ocenjujejo s širših dimenzij in naj upoštevajo tako zunanje kot notranje politične procese.« (AS 1211, KOVS, Zabeleška o razgovoru z dekanom in prodekanom Teološke fakultete z dne 31. 10. 1972)

O obisku dekana dr. Smolika in prodekana dr. Rodeta na Komisiji za verska vprašanja in o načrtovanju Fakultetnega sveta, da povabi kot predavatelja dr. Jožeta Plevnika, sta bila obveščena vodstvo Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije in Republiški sekretariat za notranje zadeve. 2. novembra 1972 je vodja strokovne skupine Peter Kastelic pripravil poročilo in obe ustanovi zaprosil za mnenje (AS 1211, KOVS, šk. 141, Informacija o razgovoru na KVV z dekanom in prodekanom Teološke fakultete dne 31. 10. 1972). Med drugim je zapisal:

»Nastavitev dr. Plevnika na Teološko fakulteto v Ljubljani je aktualna že dalj časa. Komisija je zavirala nastavitev Plevnika zaradi tega, ker je kanadski državljan in ne želi sprejeti našega državljanstva, kar utemeljuje s tem, da mu je kanadski jezuitski red omogočil študije in specializacijo v različnih državah. Jože Plevnik je ob koncu vojne, kot sedemnajstletni mladenič emigriral na Koroško in se leta 1948 preselil v Kanado ter leta 1950 vstopil v jezuitski red ter do leta 1971 študiral na različnih univerzah eksegezo nove zaveze ter doktoriral iz teologije in filozofije. Od septembra 1971 je asistent profesor na Teološki šoli v Torontu. Med tem časom je večkrat obiskal svojo mater v Ljubljani in vedno obiskal tudi nadškofa Pogáčnika. V zaupnih pogovorih ni kazal navdušenja za koncilsko orientacijo v cerkvi, posebej pa še ne željo vključiti se na Teološko fakulteto v Ljubljani kot redni profesor, kjer naj bi bil pod povečevalnim steklom verske komisije in Teološke fakultete kot kakšen začetnik.« (AS 1211, KOVS, šk. 141, Informacija o razgovoru na KVV z dekanom in prodekanom Teološke fakultete dne 31. 10. 1972)

Da je komisija lahko pripravila tako celovito informacijo, je morala pridobivati podatke iz različnih virov in spremljati ravnanje več ustanov in posameznikov. Obveščena je bila tudi o zaupnih pogovorih, ki jih je dr. Plevnik imel s posamezniki v Cerkvi. Hkrati dokument kaže, da je bila prav komisija tista, ki je pripravljala odločitve – in s tem bistveno oblikovala politiko države do Teološke fakultete in do Cerkve nasploh.

Iz nadaljevanja je razvidna predzgodovina vprašanja o vključitvi dr. Plevnika med učitelje fakultete (in predhodno dogajanje nasploh).

»Fakultetni svet je najprej odklonil, da se omogoči Plevniku občasna predavanja v nekajmesečnem trajajočem kurzu na fakulteti. Pogačnik s tako odločitvijo ni bil zadovoljen. V zadnjem času pa je fakultetni svet znova razpravljal o Plevniku in shemi, da bi Plevniku omogočili take kurze predavanj iz predmeta eksegeze nove zaveze.« (AS 1211, KOVS, šk. 141, Informacija o razgovoru na KVV z dekanom in prodekanom Teološke fakultete dne 31. 10. 1972)

Ker so se razmere na fakulteti spremenile, kar sta ob svojem obisku povedala dekan dr. Smolik in prodekan dr. Rode, sta na komisiji iskala soglasje.

»Oba predstavnika fakultete sta v razgovoru na Komisiji povedala, da jim je Plevnik nujno potreben, ker takega predavatelja nimajo, da jamčita za njegovo korektnost in da je tudi sicer tip človeka, ki je zaprt vase. Prepričana sta, da jim ne bo povzročal nikakih težav, kar ni v interesu fakultete. Povedala sta, da Plevnik ni povezan z našo politično emigracijo.« (AS 1211, KOVS, šk. 141, Informacija o razgovoru na KVV z dekanom in prodekanom Teološke fakultete dne 31. 10. 1972)

Poročilu je bila dodana še informacija, ki so jo uradniki komisije sporočili predstavnikoma fakultete – dr. Plevnik naj se odpove kanadskemu državljanstvu in zaprosi za slovensko. S tem bo dobil več možnosti, da postane učitelj na ljubljanski Teološki fakulteti – ker da ni normalno, da bi na tej fakulteti poučevali tuji državljani. Preden bo komisija dala dovoljenje, bo počakala še mnenje republiškega Sekretariata za notranje zadeve.

Iz nadaljevanja je razvidno, da mnenje omenjenega sekretariata ni bilo ugodno. Dr. Plevnik namreč ni prišel predavat v Ljubljano. Je pa s fakulteto ohranjal stike, oskrboval jo je z biblično literaturo iz angleško govorečega sveta, sodeloval pri različnih projektih ter se s fakulteto in slovenskimi biblicisti še bolj povezal po političnih spremembah v Sloveniji. Ko je leta 1989 ljubljanska univerza in z njo Teološka fakulteta praznovala 70-letnico, je bil dr. Plevnik, ki je bil takrat dekan oddelka za podiplomski študij Regis Collegea v Torontu, povabljen na praznovanje v Ljubljano. Ob tej priložnosti je predaval na Teološki fakulteti (Prof. dr. Jože Plevnik gost v Ljubljani 1989, 174) in sodeloval na okrogli mizi biblicistov, ki jo je pripravila fakulteta. Takrat je spregovoril o Pavlovem pismu Tesaloničanom in bil prvič podrobneje predstavljen slovenski javnosti (Profesor Plevnik slovenskim poslušalcem, 30. 4. 1989). V desetletju 1990–2000 je imel kot gostujoči učitelj občasna predavanja s področja eksegeze Pavlovih pisem in evangelijev na fakulteti v Ljubljani in na enoti v Mariboru. Hkrati je začel zavzeto prevajati svoja dela v slovenski jezik; namenjena so bila tako študentom teologije kot širši javnosti. V *Bogoslovnem vestniku* je izšlo šest njegovih razprav, kot samostojne publikacije pa pet njegovih knjig. Z zanimanjem je spremljal nastajanje Slovenskega standardnega prevoda Svetega pisma in ob iz-

idu leta 1996 na znanstvenem simpoziju sodeloval z razpravo. Pripravil je obsežno terminološko študijo o nekaterih teoloških terminih v Dalmatinovi Bibliji, ki je bila objavljena ob izidu faksimilov najstarejših slovenskih bibličnih prevodov. Leta 2007 je sodeloval na Mednarodnem bibličnem kongresu v Ljubljani, kjer je prevzel naloge generalnega sekretarja in tudi sicer sodeloval pri izvedbi svetovnega srečanja bibličnih strokovnjakov (Matjaž 2010, 663–665).

5. Zaključek

Čeprav je bila Teološka fakulteta leta 1949 najprej izključena iz Univerze v Ljubljani in nato tri leta kasneje še iz javnega šolstva na Slovenskem nasploh, je še vedno ostajala pod državnim nadzorom. Preko republiške Komisije za verska vprašanja je slovenska politika njeno delovanje ne le nadzorovala, pač pa tudi posegala v vse pomembne odločitve, ki jih je vodstvo fakultete sprejemalo. Sredstvo pritiska so bile letne dotacije, ki jih je za delovanje fakultete namenjala država, najbolj konkretna oblika posegov pa vmešavanje v fakultetne kadrovske zadeve. Medtem ko so na drugih fakultetah tuje državljane lahko zaposlovali, na Teološki fakulteti to ni bilo dovoljeno; pri tem so bili posebej dosledni, ko je šlo za Slovence, ki so sprejeli tuje državljanstvo – da bi lahko četudi le občasno predavali, bi se morali tujemu državljanstvu odpovedati. V dveh primerih, ki sta predstavljena v razpravi, se to ni zgodilo – zato strokovnjaka z bibličnega področja nista dobila možnosti, da bi na ljubljanski Teološki fakulteti predavala še pred političnimi spremembami.

Kratici

ARS – Arhiv Republike Slovenije.
ATF – Arhiv Teološke fakultete.

Reference

Arhivski viri

ARS, AS 1211, KOVS, šk. 141, 142.

ATF, fasc. 5 (seje fakultetnega sveta).

–, **fasc.** 9 (spisi, verska komisija).

–, **fasc.** 45 (spisi, leto 1972/73).

Druge reference

In memoriam. 2010. *Božja beseda*, št. 7/8/9:89–90.

Jakopič, Marjan. 1964. Rojaku p. Jožetu Plevniku k novi maši. *Ameriška domovina*, 15. junij, št. 118, 2.

Kolar, Bogdan. 2013. Geslo Ambrožič Alojzij Matej. V: *Novi Slovenski biografski leksikon*. Zv. 1, 153–155. Ljubljana: Založba ZRC.

– – –. 2015. Kardinal dr. Alojzij Matej Ambrožič. V: *Marija v Leščevju: Dobrova pri Ljubljani*, 597–617. Ljubljana: Salve.

Matjaž, Maksimilijan. 2010. Prof. dr. Jože Plevnik DJ (1928–2010). *Bogoslovni vestnik* 70, št. 4:663–665.

P. Dr. Jože Plevnik DJ (18. 12. 1928, Ljubljana – 4. 6. 2010, Toronto). 2010. Sporočila slovenskih škofij, št. 7:167.

Prof. dr. Jože Plevnik gost v Ljubljani. 1989. *Božja beseda*, št. 6:174.

Profesor Plevnik slovenskim poslušalcem. 1989. *Družina*, št. 18: 1; 6.

Rozman, Francè. 1990. Katedra za biblične vede. *Bogoslovni vestnik* 50, št. 1/2:54–62.

Umrli je jezuit dr. Jože Plevnik. 2010. *Glasilo kanadskih Slovencev*, št. 3:19.